

Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro Quarto Decretalium : In Quo De Sponsalibus, Et Matrimoniis, & quae eis annexa sunt, agitur, eadémque plenè, & theoricè explanatur, & declarantur ...

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1678

Titulus. III. De Clandestinâ desponsatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98293](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98293)

Covarr. c. l. In dubio tamen auctore ætatem pubertatis completam, nec mas, nec femina præsumuntur apti ad generandum, ideoque asserenti hanc aptitudinem incumbit onus probandi, quia præsumptio stat contra ipsum: ac verò post completam pubertatem, præsumitur adesse potentia generandi, ac proinde qui eam negat, probare tenetur: quamvis hæc præsumptio sit iuris tantum, contra quam admittitur probatio in contrarium, *Sanch. l. 7. de matr. dif. 104. n. 4.*

Notandum 4. Matrimonium contractum à pubere, seu majore XIV. annis, etsi tunc nondum possit cum femina carnaliter commisceri, nec generare, nihilominus est validum, ut docet *Silvest. V. Matrimonium §. q. 7. Covarr. cit. c. §. n. 2. & alij DD. communiter*, quam sententiam etiam *Abb. in cit. c. Puberes in fine æquiores* vocat, contra *Gl. V. Tardissimè*. Ratio est, quia cum ætas legitima adsit, & de nullo perpetuo impedimento constet, matrimonium tenet, aliàs sequeretur, quod impotens ad copulam, propter infirmitatem corporis, non posset matrimonium contrahere, quod falsum est. Quare talis expectare debet usque ad plenam pubertatem, quæ est XVIII. annorum, quâ adveniente, si generare non possit, & mulier insitet, ut matrimonium dissolvatur, illud dissolvi potest, quia tunc præsumeretur esse impedimentum perpetuum, *Silvest. c. l.* Vel saltem expectandum est tanto tempore, ex quo colligi possit, talem esse inhabilem ad carnalem copulam, sive non ex debili ætate, sed ex frigidityte, sive naturâ ipsâ esse omnino impotentem ad coeundum, *Covarr. c. l.*

Notandum 5. Quando in fine hujus c. dicitur: puerperæ sunt, quæ in annis puerilibus pariunt, id non est receptum apud latinos Iurisconsultos, nam juxta *l. Illa verba. 163. ff. de V. S. femina puerperæ* appellantur, recentes ex partu, *Covarr. cit. loc.*

XXXVI. Queritur 3. Quomodo, & quando malitia suppleat ætatem quoad contrahendum matrimonium? Resp. Validum est matrimonium contractum ante legitimam ætatem, si malitia suppleat ætatem, nisi violentia intercedat, prout statuitur in *c. De illis 9. h. t.* Ubi Papa Alexander III. » rescibit: Si illi, qui in minore ætate desponsan- » tur, ita fuerint ætati (id est, pubertati) proximi, » ut potuerint copulâ carnali conjungi, non de- » bent, minoris ætatis intuitu, separari, si unus in » alterum consenserit, cum in eis malitia ætatem » supplevisse videatur. Verum cujuscunque sint æta-

tis, possunt se per illatam violentiam excusare, nisi postea consensus accedat.

XXXVII. Pro explicatione hujus c. notandum 1. nomine malitiæ communiter intelligitur DD. non tantum aptitudinem ad copulam conjugalem, seu potentiam generandi, sed etiam prudentiam, ut vocatur in *c. fin. h. t.* Id est, discretionem, & judicium rationis sufficiens ad cognoscendum statum conjugalem, ejusque perpetuum, ac indissolubile vinculum: unde etiam in *c. Continebatur. h. t.* ponderatur non tantum copula, sed etiam ætas pubertati proxima, ergo sola copula non est sufficiens; atque ita hæc duo copulativè requiruntur ad valorem matrimonij, ante ætatem legitimam, *Abb. in n. 4.* ubi ait, si incipiat à primo, id est, proximitate pubertatis, necessariò requiritur secundum, quod non sufficit sola propinquitas ætatis, sed etiam malitia est necessaria, quæ hic exponitur, vigor naturalis, seu potentia coeundi, *Silvest. V. Matrimonium §. q. 2. Covarr. cit. c. §. n. 3.*

Notandum 2. Ut malitia suppleat ætatem, adeoque validum sit matrimonium, ante ætatem præscriptam, initum, non requiritur, ut carnalis conjunctio antea præcesserit, sed sufficit aptitudo ad copulam, sive potentia generandi, quæ ex alijs signis probari potest, & sufficiens discretio ad se obligandum, prout sumitur ex hoc cap. ibi: *Si ita fuerint ætati proximi, ut carnali copulâ conjungi potuerint, separari non debent, Abb. c. l. Sanch. l. 7. cit. dif. 104. n. 21.* Ratio est, quia ideo Jus eam ætatem præscribit, quia præsumit tunc pueros, & non antea esse præditos, & sufficiente indicio ad matrimonium contrahendum, & potentiâ generandi; si ergo utrumque hoc adesse constet, cessat præsumptio, & cedit veritati.

Notandum 3. Metus, & violentia in quacunque ætate inculpata, reddit matrimonium ipso jure nullum, quia tollit libertatem consensûs, ut habetur in fine hujus cap. dummodo sit talis metus, aut violentia, quæ possit cadere in virum constantem. *c. Veniens 15. de sponsal.* Veruntamen potest consensus matrimonialis per matrimonium, aut vim extortus purgari per supervenientem liberum consensum, ita ut validetur matrimonium prius metu aut vi contractum, sive ille consensus sit expressus sive tacitus, seu præsumptus, ut si talis violentia passus alteri patenter cohabitaret, vel si carnalis copula subsequatur, *Gl.*

fin. hic.

T I T V L V S III. DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

I.

Quia matrimonia, & sponsalia quandoque contrahuntur palam, & publice, quandoque clandestinè, ideo subijcitur his Titulus. Nomen autem desponsationis hic sumitur pro ipso matrimonio, *c.*

Conjux 9. c. Qui desponsatam. 12. caus. 27. q. 2. c. Tu nos. 26. supra de sponsal. Quamvis propriè loquendo, nomine desponsationis intelligantur tantum sponsalia de futuro, *l. Sufficit. 4. ff. de sponsal.* Matrimonium verò clandestinum dicitur, quod clam contrahitur, quod dupliciter fieri potest, vel quia con-

tractum

tractum est, nullis testibus presentibus, vel quia contractum est, nullis praemissis denuntiationibus, etiam nullâ interveniente dispensatione, c. *Uti. h. t. & Gl. ibid. v. Clandestina*. Ubi additur tertius modus clandestinae desponsationis, sive matrimonij, si contrahatur sine adhibitis solemnitatibus, quæ recensentur in c. *1. Caus. 30 q. 5*. Quod rectius matrimonium minus solemne appellatur, quam clandestinum, nec ad hunc Titulum pertinet. De matrimonio priore modo sumpto prius agemus, de altero postea.

§. I.

An matrimonia clandestina Iure antiquo non solum fuerint prohibita, sed etiam invalida, & qua ratione ne potuerint Iure novo ab Ecclesia irritari?

II. ASSERTIO 1. Matrimonia clam sine parochio, & testibus, contracta, semper quidem fuerunt ab Ecclesia graviter prohibita, adeoque ex genere suo mortaliter illicita, sed ante Concilium Tridentinum fuerunt valida. Est certa, & communis DD. sententia, post *S. Thom. in supplement. 3. p. q. 45. art. 5*. Prima pars, quod semper fuerint illicita, patet ex multis Canonibus, praesertim ex c. *Nullus 2. caus. 30. q. 5*. Ubi Hormisdas Papa statuit, ut nullus fidelis cuiuscuque conditionis sit, occultè nuptias faciat, sed publicè nubat. Ratio est, quia etiam olim gravia pericula, & damna inde provenire solebant, *Sanch. l. 3. de matr. dif. 3. n. 1*. Secunda pars, quod olim fuerint valida, constat ex c. *2. h. t. ubi dicitur, si contrahentes clandestina matrimonia ea volunt in Ecclesia publicari, recipienda sunt, & comprobanda, ergo tunc valida erant huiusmodi matrimonia*. Unde etiam Concilium Tridentinum, *sess. 24. c. 1. de reform. matrim.* anathemate damnat eos, qui clandestina matrimonia vera, ac rata esse negant, quamdiu Ecclesia ea irrita non facit. Ratio est, quia spectato ipso jure naturali, ac Divino, matrimonium clandestinum per se non est illicitum, sed solum per-accidens, propter scandala, & occasiones peccandi, quæ tamen interdum abesse, & vitari possunt, *Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 4. n. 1*. Confirmatur, quia in matrimonio clandestino reperitur tota essentia legitimi contractus de presenti, quamdiu is non irritatur, & solum deficit extrinseca, & accidentalis solemnitas publicitatis, ergo est validum, *Sanch. cit. dif. 3. n. 2*. Sunt tamen plures casus, in quibus, ante Concilium Tridentinum, & nunc etiam ubi decretum illud non est promulgatum, potest contrahi matrimonium, etiam clam sine testibus, *Covarr. in 4. Decret. p. 2. c. 6. n. 7*. Quorum quinque recenset *Tanner. tom. 4. dif. 8. de matrim. q. 3. dub. 6. n. 111. 1*. Si possint per matrimonium clandestinum evadere subitum periculum mortis. 2. si qui per testium adhibitionem à matrimonio contrahendo iniquè impedirentur. 3. Si expectando testes, magnam opportunitatem contrahendi matrimonium essent amissuri. 4. Si sine gravi damno clam con-

TOMUS IV.

trahere non possint, ut si virgo sub tutoris potestate constituta merito timeat se tradendam viro pravo, vel aliàs indigno ab iniquo tutore. 5. Si post matrimonium semel publicè contractum, sed invalidè ob interveniens impedimentum, post impetratam dispensationem denuo clam contrahatur, de quo infra. Ratio est, quia huiusmodi leges affirmativæ non ita stricte obligant, quin licitum sit ab eis recedere ob urgentem necessitatem, vel aliam justam causam, dummodo alia graviora incommoda vitentur, de quibus infra.

III. ASSERTIO 2. Jure novo Concilij Tridentini *cit. c. 1. de reform. matrim.* huiusmodi matrimonia clam inita sine parochio, & testibus, declarantur penitus nulla, & irrita, his verbis: *Qui aliter, quam praesente Parochio, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad sic contrahendum matrimonium omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos praesenti decreto irritos facit, & annullat*. Causæ autem, ob quas irritata sunt huiusmodi matrimonia, sunt 1. quia matrimonium clandestinum adversatur fidei illius, facile enim posset alteruter conjux alij commiseri, absque eo, quod adulterij notam subiret. Item adversatur indissolubilitati matrimonij, sæpe enim evenerat, ut v. g. vir, relicta primâ uxore, cum qua clam contraxerat, palam cum alia contraheret, & cum eâ in perpetuo adulterio viveret, & usque ad mortem in statu damnationis permaneret. Adversatur etiam bono prolis, quam maritus facile negare posset esse suam, cum uxor matrimonium, quippe clam sine testibus initum probare non posset. 2. Irritavit matrimonia clandestina Ecclesia, quia plerumque contrahentes habent impedimenta quædam, quæ matrimonio publicè contracto detegerentur, & sic plurima matrimonia irrita contraherentur. 3. Quia multæ inde discordiæ inter contrahentes, eorumque consanguineos oriebantur, *Sanch. cit. dif. 3. n. 5*. Cum igitur his, & alijs gravibus peccatis, & incommodis, quæ ex talibus matrimonijs clandestinis sequebantur, Ecclesia, quæ de occultis non judicat, per simplicem prohibitionem sufficienter occurrere non posset, merito ab Ecclesia sunt irritata, *Sanch. l. 3. de matrim. dif. 3. n. 5*.

IV. ASSERTIO 3. Potuit Ecclesia irritare matrimonium clandestinum initum sine parochio, & testibus, & defacto irritavit, etiam quatenus Sacramentum est, non quidem per se, ac directè, & immediatè, sed indirectè, ac per accidens, & mediatè, annullando contractum humanum, seu civilem, unde consequenter irritum redditur ipsum Sacramentum, *Sanch. l. 3. de matrim. dif. 4. n. 6. Coning. dif. 27. de matr. clandest. dub. 1. Laym. cit. c. 4. n. 2*. Probat, & declaratur, quia Ecclesia non potest quidem mutare materiam, & formam Sacramenti matrimonij à Christo institutam, efficiendo, ut id, quod antea erat legitima materia, vel forma, sine sui immutatione, fiat illegitima, & insufficient, hoc enim esset directè, ac per se immutare essentiam Sacramenti, quod Ecclesia non potest, ut infra dicitur; potest tamen immutare, & destruere id, quod

H 2

antea

antea erat materia, vel forma, nempe ipsum contractum, in quo fundatur Sacramentum, quod est solum per accidens, ac indirectè mutare, vel potius impedire Sacramentum: sicut si quis vinum physicè omnino corrumpat, infundendo aquam, non erit jam materia Sacramenti Eucharistiae, quoad alteram speciem: ita etiam Ecclesia mutavit, & infirmavit contractum civilem matrimonij clandestini, & consequenter etiam sustulit rationem Sacramenti, quippe quod ex Christi institutione fundatur in contractu valido, seu legitimo. Nam cum quævis Respubl. Civilis, seu politica possit certas quasdam personas, v. g. minores, vel prodigos, ad contrahendum reddere inhabiles, & contractus aliquos v. g. professionem Religionis ante annum XVI. vel ultimas voluntates certâ solemnitate carentes irritare, ita ut sint ipso jure invalidi: sic similiter etiam poterit eos Respublica Ecclesiastica, qui clam, & sine parcho, & testibus matrimonium contrahere attemptant, inhabiles reddere ad ita contrahendum: & quia matrimonium non tantum est Sacramentum, sed etiam contractus civilis, qui tamen propter annexam Sacramenti rationem subiacet potestati Ecclesiæ, & ab ea est reservatus, ideo etiam potuit Ecclesia, propter justam causam, & publicam utilitatem animarum, quasdam condiciones in illo contractu requirere, sine quibus non sit validus, nec censeatur legitimus contractus, adeoque nec materia, vel forma legitima Sacramenti matrimonij, & consequenter etiam potuit ejusmodi clandestinum matrimonium prorsus infirmare, *Sanch. cit. dif. 4. n. 4. Laym. c. l.* Itaque Ecclesia non potuit quidem statuere, ut supposito, quod personæ habiles contraxerint matrimonium, & contractus sit validus, ac sufficiens ad mutuam corporum traditionem, ipsum Sacramentum matrimonij sit invalidum: potuit tamen destruere fundamentum, statuendo, ut contractus humanus, ac civilis non sit legitimus, & sufficiens ad corporum traditionem, nisi contrahatur coram parcho, & duobus, vel tribus testibus, qui si desint, indirectè, & consequenter etiam irritum redditur ipsum Sacramentum matrimonij, *Sanch. cit. dif. 4. n. 6. in fine.* Neque verò Ecclesia facit, ut consensus legitimus non sit sufficiens ad valorem matrimonij, sed solum ut consensus aliter præstitus à contrahentibus, non sit, nec censeatur legitimus, quia ob annexam Sacramenti rationem est subiectus dispositioni Ecclesiæ, ut supra dictum.

V. Ex dictis infertur, quamvis per verba mutui consensus, per quæ, ante Concil. Trident. constituebatur matrimonium, nunc non constituitur, si absente parcho, & duobus testibus præferantur; non tamen absolute dicendum est, materiam, & formam essentialem, quæ antea ad matrimonium sufficiebant, nunc non sufficere, quia certum est, Ecclesiam non posse mutare materiam, & formam Sacramentorum, ut constat ex Concil. Trident. *sess. 21. de Communione c. 2.* ubi dicitur, quodd Ecclesia in Sacramentorum dispensatione nihil statuere, & mutare possit, nisi salvâ illorum substantiâ: itaque dicendum potius est, materiam, & formam Sacramenti matrimonij esse mutuam consensum contrahentium, verbis, vel signis expres-

sum, qui sufficiens sit ad contractum validum celebrandum, per quem mutua corporum sit traditio. Porro valor hujus contractus pendet ex modo contrahendi, qui ab Ecclesia potest præscribi, & mutari, & ideo fieri potest, ut quidam modus contrahendi uno tempore sit sufficiens ad materiam, & formam matrimonij, & alio tempore non sit legitima materia, & forma: unde non mutatur propriè, & formaliter materia, & forma, sed solum materialiter, & remotè, nempe quia ob mutationem factam talis modus contrahendi desinit esse legitima materia, & forma. Sic contingit in matrimonio, in quo verba illa, *Ego accipio te in uxorem meam, vel accipio te in maritum meum*, si tantum materialiter sumantur, nunquam fuerunt legitima materia, & forma matrimonij, ut constat ex eo, quia si proferrentur à furiis, seu amentibus, vel sine interno consensu, non forent legitima materia, & forma; sunt tamen forma, & materia sumpta propriè, & formaliter, quatenus significant validum, & sufficientem consensum ad mutuam corporum traditionem. Quando igitur Ecclesia facit, sicut potest, ut hæc verba prolata, absente parcho, & testibus, non continent sufficientem consensum ad validam traditionem corporum, non mutat propriè, & formaliter materiam, & formam Sacramenti matrimonij, sed tantum materialiter, & remotè, quia verba illa, quæ ante Concil. Trident. sufficiebant ad sufficientem consensum, & quæ nunc sufficiunt, eadem formaliter, id est, in quantum continent sufficientem consensum, licet materialiter sint diversa: nam ante Concilium Tridentinum clam prolata sufficiebant, post illud verò non, nisi coram parcho, & testibus sint prolata, *Sanch. c. l. n. 7.*

VI. ASSERTIO 4. Ubi prædictum Decretum Concilij Tridentini promulgatum est, etiam qui invincibiliter illud ignorant, invalidè contrahunt matrimonium, sine parcho, & testibus, quia licet irritans actum obligat etiam ignorantes, quoad materialitatem actus, licet non afficiat quoad alias penam extrinsecas, ut docet *Sanch. l. 3. de matr. dif. 17. n. 10.* & alij apud ipsum. Nam quando inhabilitas statuitur in odium contrahentium, & ad eos puniendos tunc ea est pœna, & non afficit, seu ligat invincibiliter ignorantes, quia tales culpâ vacante: secus est quando annullatur actus, ob defectum debite solemnitatis, quia traditur certa forma, & solemnitas ad faciendum actum, tunc enim talis inhabilitas & annullatio actus non est pœna, quia non infertur ob delictum puniendum, & quamvis contrahens esset immunis culpæ, ignorans invincibiliter, talis actum esse prohibitum, adhuc actus esset nullus, & constaret, ergo non est pœna, quia ubi non est delictum, seu culpa, non est locus pœnæ, *Sanch. c. l. n. 11. dif. 4. n. 9. eod. libr. 3.*

VII. Præterea irritum est matrimonium etiam in articulo mortis, aut in quacunque alia necessitate contractum, absque præsentem parcho, & testibus, quia deest forma substantialis ad valorem matrimonij per legem præscripta, quâ deficiente, actus nequit subsistere, ut patet ex decreto Concilij, ubi dicitur, *matrimonium aliter fieri non posse, quam præsentem parcho, & testibus*, & sic præscribitur forma substantialis, & aliter contractum redditur irritum.

ritum. Item ibi contrahentes redduntur omnino inhabiles, id est, sine ulla exceptione, ac dispensatione, *Sanch. cit. dis. 17. n. 4.* Aliud est de lege Ecclesiastica merè præceptiva, quæ inducit tantum solemnitate extrinsecam, & accidentalem contrahenti; tunc enim non redditur invalidum matrimonium: & solum præceptum Ecclesiasticum, quod non inducit solemnitatem substantialem, non obligat tanto rigore, ut matrimonium reddat invalidum, *Sanch. cit. dis. 17. n. 5.*

Denique neque validum est matrimonium, si publicè celebratur, præsentem majore parte viciniæ, desit tamen parochus, quia forma substantialis nec per æquipollens impleri potest, sed specificè, ac propriè implenda est. Deinde cum matrimonium sit Sacramentum, ritè celebrari debet coram proprio Pastore, vel de ejus licentia coram alio, *Sanch. c. l. n. 7.*

VIII. Caterum quod dictum est matrimonium sine parcho, & testibus contractum esse invalidum, id limitandum est, nisi matrimonium semel in facie Ecclesiæ contractum fuerit, sed invalidè, ob occultum impedimentum dirimens: hoc enim postea sublato, non est necessarium, ut putativè conjuges, iterum coram parcho, & testibus contrahant, sed sufficit, ut concij prius nullitatis, occultè renouent mutuum consensum, sive verbis, sive affectu conjugali habendo copulam, sive alio quovis signo erga se invicem eum exprimente, ut docet *Sanch. l. 2. de matr. dis. 37. n. 3.* Probat, quia ratio legis, sive Decreti Concilij Tridentini nunquam se extendit ad hunc casum, & per consequens neque lex ipsa: secundum mentem enim Concilij irritatur solum illud matrimonium clandestinum, quod non potest probari contractum esse in facie Ecclesiæ, & ex quo apta sunt sequi gravia incommoda. At istud matrimonium, de quo agimus, non est tale, ergo ex mente Concilij non est clandestinum, nec irritum. Id verò procedit, si impedimentum occultum fuerit: nam si in facie Ecclesiæ sit publicum, seu notorium impedimentum: vel si periculum sit, ne in facie Ecclesiæ, seu foro externo aliquando innotescat, necesse est, ut tales conjuges, sublato impedimento, iterum coram Parcho, & testibus matrimonium contrahant, quia cum tunc constet ipsis illud in foro Ecclesiæ esse nullum, non essent testes valoris, sed nullitatis matrimonij, *Sanch. c. l. n. 10. & 11.* Apud quem plura de hoc videti possunt.

§. II.

An etiamnum in locis, ubi decretum hoc Concilij Tridentini non est receptum, aut promulgatum, matrimonia clandestina sint valida?

IX. ASSERTIO I. Si matrimonia clandestina etiamnum contrahantur ab incolis in ijs locis, sive Catholicorum, sive hæreticorum, in quibus dictum Decretum non est receptum, vel nunquam promulgatum, ea valida sunt, quia ipsum Conci-

lium *cir. sess. 24. c. 1. de reform. matr. in fine*, decernit, ut hujusmodi decretum robur non habeat in unaquaque parochia, nisi post XXX. dies à die primæ publicationis in eadem Ecclesia factæ, numerandos. Quod si legitime publicatum sit, lex non recepta, saltem per X. annos, non obligat: peccabunt tamen clam contrahentes, sicut etiam peccassent, si ante Concil. Trident. clam contraxissent, quia hujusmodi matrimonia semper fuerunt illicita, *Sanch. l. 3. de matr. dis. 18. n. 1.*

X. ASSERTIO 2. Peregrini transeuntes per locum, ubi servatur Decretum Concilij Tridentini, invalidè contrahunt matrimonium, sine parcho, ac testibus, quamvis in loco domicilij illud decretum non sit receptum, *Sanch. l. 3. cit. dis. 18. n. 26.* Ratio est, quia peregrini, saltem quoad solemnitatem contractuum, tenentur ad leges eorum locorum, per quæ transeunt, cum ratione contractus sortiantur forum, *c. ult. de foro comper. Sanch. cit. dis. 18. n. 10.* Nam ea est in unoquoque loco substantialis forma contractus, quæ pro illo præscribitur, si ergo in aliquo contractu non servetur forma eo loco præscripta, non subsistit contractus.

XI. ASSERTIO 3. Is, qui ex loco, ubi decretum Concilij est receptum, transfert se ad locum, in quo non est receptum, animo figendi illic domicilium, potest validè ibidem contrahere matrimonium, sine præsentia parochi, ac testium, sit enim illius loci incola, adeoque non astringitur amplius legibus prioris domicilij. Imò etiam valdè probabile est, valere matrimonium, si quis ad tempus tantum se conferret ad locum, ubi decretum Tridentinum non est receptum, etiamsi ex intentione clandestinè contrahendi matrimonium, id fiat, *Sanch. l. 3. dis. 18. n. 18. & 28. & seq.* Ratio est, quia talis non obligatur legibus sui territorij, si in eo non versetur. Et si in alijs contractibus (nisi lex aliqua particularis obster) potest quis proficisci ex loco domicilij ad alium locum, cum intentione in eundem contractum venditionis v. g. juxta formam ibidem requisitam: cur non possit etiam conferre se aliò, ex intentione contrahendi matrimonium, juxta formam ad ejus valorem in eo loco præscriptam, etiam lex obster. Neque verò fraudem committitur, quando quis, qui jure suo utitur, *l. nullus 55.*

Nam quamvis peccet in eo, quod discedat ex intentione contrahendi clandestinè matrimonium, cum hoc sit peccatum, etiam ubi Concilium Tridentinum non est receptum: non tamen peccat in eo, vel agit fraudulenter, quod intendat negligere formam Concilij Tridentini in eo loco, in quo non est necessaria ad valorem matrimonij.

XII. Ex dictis inferitur 1. etiam Christianos captivos apud Turcas, vel commercij causâ degentes apud infideles, posse validè in illis terris contrahere matrimonium, non servatâ formâ Concilij Tridentini, etiamsi hoc in loco domicilij sit promulgatum, & receptum, adeoque sine parcho, & testibus: non enim decretum illud obligat, nisi in loco, & parochia, in qua fuerat promulgatum, quæ conditio in talibus locis deficit, *Sanch. l. 3. de matr. dis. 18. n. 35.* ubi addit, id procedere, sive ibi contrahentes sint permanentes, sive per modum transitis. Unde etiam

iam si duo infideles ibi baptizarentur, possent contrahere matrimonium absq; parocho, & testibus, quia id decretum ibi non obligat. Infertur 2. In Civitatibus, & locis Germaniæ, in quibus Catholici cum hæreticis permixti vivunt, & decretum Concilij non est promulgatum, v. g. in Saxonia, validè contrahere Catholicos matrimonium, sine parocho, & testibus. Imò etiam si prædictum decretum sit promulgatum in aliquo loco hæretico, si tamen nullus adsit Sacerdos Catholicus, vel ignoretur, vel non sit curus ad illum accessus, validè cum Prædicante, vel etiam sine Prædicante, matrimonium contrahi poterit, cum in his locis, ac tali rerum statu decretum Concilij Tridentini servari non possit. Sicuti etiam in locis, ubi Concilium Trident. non est promulgatum, & hæretici cum Catholicis permixti vivunt, valida erunt matrimonia, sine vero pastore, celebrata, propter tacitam dispensationem S. Pontificis, quisciens ejusmodi matrimonia contrahi, non contradicit, nec irrita declarat: ideòque non est existimandum velle Pontificem, ut decretum Concilij Tridentini ad hujusmodi matrimonia clandestina se extendat, ne multa gravia incommoda inde oriantur, *Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 4. n. 7. Tanner. cit. dis. 8. q. 3. dub. 6. n. 122.*

Infertur 3. multò magis matrimonia infidelium degentium in Terris Christianorum, in quibus viget Decretum Concilij Tridentini, contracta, sine parocho, & testibus, valida esse, quia lex Concilij est merè Ecclesiastica, & ut talis recepta à Principibus Christianis: infideles autem, cum sint omnino extra Ecclesiam, non subijciuntur legibus Ecclesiasticis, juxta illud Apostoli 1. ad Corint. *Quid mihi est de his, qui foris sunt, judicare. Sanch. l. 3. dis. 17. num. 8.*

§. III.

Virum necessarium sit ad valorem matrimonii, ut assistat proprius utriusque contrahentis parochus, & intra propriam parochiam, & qualis presentia parochi, ac testium requiratur?

XIII. ASSERTIO I. Quando sponsus, & sponsa sunt diversæ parochiæ, ad valorem matrimonij sufficit, si assistat illi proprius parochus alterutrius, sponsi scilicet, vel sponsæ, in cujus parochia nuptiæ celebrantur, ut si in parochia sponsi contrahatur matrimonium, sufficit, ut assistat parochus sponsi, & si in parochia sponsæ, parochus sponsæ, *Sanch. l. 3. de matr. dis. 19. n. 4.* Probat, quia quamvis in alijs Sacramentis parochus unius contrahentis non sit parochus alterius contrahentis, tamen quantum ad matrimonium, parochus unius contrahentis est parochus utriusque, quia matrimonium non nisi inter duos potest consistere, & est unum Sacramentum, unumque contractus individuus, ita ut ab uno, sine altero, initi non possit, ergo eo

ipso quod quis est parochus constitutus, ad matrimonialiter conjungendum unum conjugem, est etiam constitutus ad conjungendum alterum per necessariam connexionem. Confirmatur, quia generaliter loquendo, re concessa, ea quoque concessa censentur, quæ ad illam obtinendam sunt necessaria, l. 2. ff. de jurisdic. Omn. Iud. ubi dicitur: *Qui jurisdictione data est, ea quoque concessa videntur, sine quibus jurisdictione explicari non potuit, & c. præterea, ibi: quia ex eo, quod causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem, de offic. & potest. Iud. deleg.* Quare ergo committitur proprio parocho, ut matrimonio jungat suum parochianum, censetur etiam commissum, ut alienum, sive non subditum cum suo jungat, quia hæc necessariò sunt connexa, *Sanch. c. l. & alij Canonistæ, & Theologi communiter.*

XIV. Porro prædictis addendum 1. Si parochus proprius alterutrius contrahentis assistat matrimonio, illud validum est, etiam si in parochia alterutrius sibi non subditi celebretur. Ut si v. g. parochus Petri contrahentis matrimonium cum Anna, ei assistat in parochia Annæ, cujus non est parochus, valet matrimonium, *Sanch. cit. dis. 19. n. 11.* Ratio est, quia Concil. Trident. solum exigit proprii parochi præsentiam, qui jurisdictionem voluntariam, qualis est assistere matrimonio, illi, que approbare, etiam extra propriam parochiam, exercere potest, quia non exigit causæ cognitionem.

XV. Addendum 2. Validum est matrimonium, cui parochus alterius, vel utriusque contrahentis assistit, quamvis in neutrius parochia, sed in aliena parochia, vel etiam Diocesi matrimonium celebretur, ut si v. g. civis Dilinganus cum cive Lavingana contrahat matrimonium Donavverdæ, vel etiam extra Diocesi Angustanam Ingolstadt, presente tamen parocho Dilingano, vel Lavingano, validum est matrimonium, *Sanch. cit. dis. 19. n. 14.* Ratio est, quia Concilium Tridentinum tantum requirit proprii parochi præsentiam, sive sponsi, sive sponsæ: & cum hæc præsentia, sive assistentia non sit actus jurisdictionis saltem fori contentiosæ, cum judiciali strepitu, & causæ cognitione, neque etiam sit solemnitas, quæ cum exteriori pompa, strepitu fiat, potest præstari, & adhiberi, saltem valide, respectu subditi, seu parochiani extra parochiam, vel etiam Diocesim: sicut etiam juxta probabilior sententiam, potest parochus, audire confessiones suorum parochianorum, extra parochiam, vel etiam Diocesim, quia est actus tantum jurisdictionis voluntariæ, non contentiosæ, ergo etiam potest illos matrimonio conjungere.

XVI. Sed jam huculterius queritur, an si proprius parochus assistat matrimonio, extra parochiam, absque licentia Ordinarij, vel parochi loci, peccet, & puniendus sit? Negat peccare, cessante scandalo, *Sanch. c. l. n. 18.* Quia assistere matrimonio est minus quid, quam actus jurisdictionis voluntariæ, qui in aliena parochia exerceri potest. Sed probabilius est, peccare, & puni posse, si solemniter, & publice assistat matrimonio in aliena parochia, sine licentia patroc...

enim officium publicum in regavi. Unde nec benedicere potest parochus sponsos suos in aliena parochia, quod minus videtur, quam conjugere; *Sanch. c. l. n. 17.*

XVII. ASSERTIO 2. Parochus validè assistit matrimonio, etsi Sacerdos non sit: non tamen potest alteri, quam Sacerdoti, licentiam assistendi dare, *Sanch. l. 3. de matr. dis. 20. n. 3. & 10.* Probatè ex verbis Concilij Tridentini *cin. c. 1.* ubi non requiritur, ut parochus sit Sacerdos, sicut expresse requiritur in alio, qui de licentia parochi assistit matrimonio. Neque etiam ex hinc Constitutionis, sive Decreti hujus id requiritur, cum parochus etiam non Sacerdos possit omnia exercere, quæ non dependent à potestate Ordinis, ut colligitur ex *c. Suffraganeis. 11. & c. Transmissam. 15. de Elect.* Adeoque potest etiam matrimonio assistere ad fidem faciendam de eo contracto. Sed quia exigitur testimonium fide dignum, ideo requiritur Concilium in assistente matrimonio dignitatem parochialem, ut tantò magis fides ei adhiberetur, quæ dignitas cum deficiat in non parocho, voluit eam suppleri per dignitatem Sacerdotalem in substituto. Nec refert, quòd Concilium dicat: *Qui aliter, quam presente parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius parochi licentia &c.* Nam sensus est, quòd matrimonium contrahi debeat coram parocho, vel alio quodam potestate habente ab Ordinario, vel parocho, dummodo Sacerdos sit. Nec inde sequitur, parochum quoque debere esse Sacerdotem: nam præterquam, quòd particula *Alius* non semper refert personam ejusdem qualitatis, ut patet ex illo *Lue. c. 23. Ducebantur & alij duo nequam cum eo.* Concilium tamen ita locutum fuit, quia communiter parochi Sacerdotes esse solent. Vox autem *Sacerdos* respicit solum substitutum, in quo requiritur qualitas Sacerdotij, ut per hoc suppleatur conditio, seu qualitas parochi, quæ in eo deest. Similiter in *c. Omnis. 12. de pœnit. & remis.* decernitur, neminem posse alteri Sacerdoti confiteri, sine licentia proprii Sacerdotis: & tamen DD. communiter aiunt, talem licentiam à quocunque parochò, vel proprio pastore dari posse, etsi Sacerdos non sit: ergo etiam parochus poterit dare alteri licentiam assistendi matrimonio, etsi ipse Sacerdos non sit, *Sanch. c. l. n. 3.*

Porro non potest parochus, sive Sacerdos sit, sive non, dare licentiam Clerico non Sacerdoti, etiam si Diaconus sit, vel Subdiaconus, assistendi matrimonio, quia verba secundum communem significationem, & usum verborum accipienda sunt; nomine autè Sacerdotis intelligitur verus Presbyter, *Sanch. cit. dis. 20. n. 10.* Ubi addit, quòd parochus potest concedere hanc licentiam simplici Sacerdoti etiam non approbato ab Ordinario, quia hanc approbationem requirit Concil. Trident. *sess. 23. c. 15. de reform.* solum pro Confessionibus audiendis.

XVIII. ASSERTIO 3. Parochus, etiam excommunicatus non toleratus, id est, nominatim denuntiatus, vel notorius percussor Clerici, item suspensus ab officio, & beneficio, vel irregularis, vel administratione interdictus, validè assistit matrimonio, & alteri licentiam assistendi dare potest, modò actualiter non sit depositus, sed titulum, & possessionem beneficii retineat, *Sanch. l. 3. de matr. dis. 21.*

n. 4. Ratio est, quia talis non desinit esse parochus verus, quamdiu non privatur possessione beneficii: nam assistere matrimonio non est actus jurisdictionis, vel administrationis, cum etiam ab invito, & repugnante validè præstari possit, sed est actus testamenti ex Juris dispositione requisitus ad valorem matrimonij, *Laym. l. 5. rr. 10. p. 2. c. 4. n. 5.* Qui tamen putat, sicut & *Coning dis. 27. de Sacram. dub. 2. n. 25.* quòd excommunicatus, si toleratus non sit, non possit alteri Sacerdoti dare licentiam assistendi, nec validè, nec licitè, quia videtur esse actus jurisdictionis voluntariæ dare alteri licentiam, per quam alioquin inhabilis fiat idoneus ad actus valorem. Sed contrarium est probabilius, quòd docet *Sanch. c. l. n. 7.* quia dare alteri licentiam assistendi matrimonio, vel etiam ei assistere per se ipsam, non est actus jurisdictionis, quia non pertinet ad parochum, in quantum habet jurisdictionem, sed in quantum est legitimus testis matrimonij, habens facultatem substituendi alium, ubi *n. 8.* addit, quòd etiam licitè excommunicatus non toleratus, assistat matrimonio, vel alij det licentiam, & saltem mortaliter non peccet, quia nullam jurisdictionem exercet.

Illud hic addendum, quòd validè etiam assistat matrimonio parochus habens titulum duntaxat coloratum, licet verè parochus non sit, ob occultum impedimentum, modò communiter, & vulgò credatur habere titulum verum: quia tunc ob communem errorem, & publicum bonum Jus supplet defectum ipsius, arg. *l. Barbarius 3. ff. de Offic. Prætor.* ita ut veram parochi in utroque foro jurisdictionem habeat: secus foret, si esset intrusus, seu positus in parochia, sine legitima Superioris auctoritate, quia talis non habet titulum coloratum, *Sanch. cit. l. 3. dis. 22. n. 60.*

XIX. ASSERTIO 4. Probabile est, vagos, seu vagabundos (eos scilicet, qui nullibi fixam, seu constantem sedem, aut stabile domicilium habent) posse validè, ac licitè contrahere matrimonium, coram quolibet parochò, quem elegerint: probabilius tamen videtur, eum parochum debere interesse matrimonij vagorum, in cujus parochia, pro tempore, quo contrahunt, versantur, Prius docet *Sanch. l. 3. de matr. dis. 25. n. 11.* ubi hanc rationem dat, quia quivis parochus potest vagorum confessiones audire, & Eucharistiam illis administrare, ergo & eorum matrimonio assistere. Posterius docet *Coning dis. 23. dub. 2. n. 26.* & alij, quia & probabilius est, quòd vagi non à quolibet parochò Sacramenta possint suscipere, sed solum à parochò loci, in quo pro tempore versantur, quia & illi necessarìò habere debent proprium aliquem pastorem, à quo Sacramenta suscipiant, nec alius, quam ille, congruè assignari potest.

Illud certum est, parochos non posse licitè vagabundos matrimonio conjugere, nisi factà prius diligenti inquisitione, de eorum statu, & habilitate ad contrahendum matrimonium, & obtentà Ordinarij licentiâ, prout præcipit Concil. Trident. *sess. 24. c. 7. de reform. matr.* Cum periculum sit, ne prior uxore alibi relicta, in loco, ubi modò sunt, aliam ducant, vel etiam plures, illà vivente. Quæ ratio etiam militat in peregrinis, seu alienigenis, qui alibi fixum domicilium habent, & contrahere volunt in loco,

loco, ubi ignoti sunt, cum quibus eadem observanda sunt, quæ cum vagis, *Sanch. cit. dis. 25. n. 8.* Quod certum est, saltem quoad diligentem inquisitionem de ijs faciendam, *Coning c. l.* Porro illi alienigenæ, qui ad aliquem locum accedunt, non quidem animo perpetuò ibi permanendi; per plures tamen annos, vel saltem majorem anni partem ibi habitandi, ut Studiosi in Universitatibus, milites in prædijs, famuli, ac ancillæ operas annuas locantes heris, sortiuntur in eo loco quasi domicilium, & proprius eorum pastor est Parochus, in cujus parochia pro eo tempore habitant, adeoque etiam parochus loci eorum matrimonio assistere potest, *Sanch. l. 3. dis. 23. n. 12. & 13.*

XX. ASSERTIO 5. Præter Parochum, etiam proprius Episcopus in sua Diocesi, vel alius quasi Episcopali jurisdictione præditus proprium territorium habens assistere potest matrimonio, ut Abbas exemptus, Vicarius generalis Episcopi, etiam absque speciali commissione, Capitulum Cathedralis, Sede vacante, quia succedit in jurisdictione Episcopi. Item Legatus Sedis Apostolicæ in Provincia suæ legationis, ac denique S. Pontifex per totum orbem terrarum, potest fidelium matrimonijs assistere, vel assistendi licentiam dare, quia hi omnes, nomine Ordinarij comprehenduntur, & sunt Parochi superiores, *Sanch. l. 3. de matr. dis. 28. n. 1. & seqq.* Archiepiscopus tamen nequit assistere matrimonijs subditorum Suffraganeorum suorum, quia non est Ordinarius ipsorum, nec habet in eos jurisdictionem, nisi cum actu visitat, aut causa ad eum per appellationem est devoluta, *Sanch. c. l. n. 3.*

XXI. Illud hic addendum, Parochus Catholicus potest licet assistere matrimonijs hæreticorum, qui in sua parochia degunt, ut frequenter contingit in pluribus locis Germaniæ, & docet *Laym. cit. c. 4. n. 8.* Quia id non est prohibitum ratione communicationis cum hæreticis, quia hi non sunt vitandi post Concilium Constantiense, neque in sacris, neque in politicis rebus, nisi sint nominatim denunciati. Neque etiam propter irreverentiam, quæ infertur Sacramento, quod hæretici indignè suscipiunt, quia parochus non est minister huius Sacramenti, sed tantum testis.

XXII. ASSERTIO 6. Parochus, & testes debent esse præsentés matrimonio, non tantum physicè, sive corpore; sed etiam moraliter, sive animo, cum advertentia scilicet, & usu rationis, ita ut intelligant, quid agatur, non enim censetur in Jure præsens, qui non adest more humano, intelligens, & advertens, quid agatur, *l. Coram Titio. 209. ff. de V. S.* Sufficit tamen, ut aliquo sensu advertant, quid fiat, sive visu, sive auditu, vel etiam si præsentés intelligant per interpretem mutuum consensum, cum etiam ipsi sponsi possint per interpretem contrahere, *Sanch. libr. 3. dis. 39. n. 2. & 3.* ubi n. 4. ait, credendum esse in hoc casu dicto solius interpretis, quia non est testis, sed communi consensu contrahentium electus, ut declarat mutuum eorum consensum.

Ex dictis infertur, ea verba, *Ego vos in matrimonium conjungo &c.* Vel alia similia, quæ Concilium præcipit proferri in *cit. c. 1.* non esse de essentia matrimonij, quæ etsi parochus, vel sacerdos non

proferat, validum erit matrimonium, quia sacerdos non est minister huius Sacramenti, sed Concilium solum requirit illius præsentiam, neque ea verba sunt materia, & forma Sacramenti, *Sanch. l. 3. dis. 38. n. 4.* Sunt tamen ea verba de necessitate præcepti, quia parochus peccat ea omittens, cum Concilium utatur verbis præceptivis, & cum sit res gravis, etiam peccatum mortale, Salzedo in *præf. Canon. c. 77. §. Secundo illud.* quamvis *Sanch. c. l. n. 7.* putet illa omittere esse solum culpam venialem.

XXIII. ASSERTIO 7. Non requiritur ad valorem matrimonij, ut parochus, alique testes ad id vocati, seu rogati sint; unde etiam si casu interveniant, vel omnino inviti, & repugnantes interveniant, videtenti, dummodo intelligant mutuos contrahentium consensum, validum est matrimonium. Ratio est, quia sive sponte, sive inviti intersint, possunt æqualiter intelligere ac testari de ijs, quæ geruntur, ut colligitur ex *cit. l. Coram Titio* ibi: *Scire autem, non autem velle is debet, cum etiam eo invito recte fit, de V. S.* Ergo dicitur aliquid coram aliquo fieri, quamvis invitatus adfit, & servatur finis decreti Tridentini, cum jam Ecclesiæ constet de tali matrimonio, *Sanch. l. 3. dis. 39. n. 9.* Idemque est, si parochus, vel testes dolo ad aliud vocati, intersint matrimonio, *Sanch. c. l. n. 12.*

XXIV. Præterea necessariò requiritur, ut tres, vel duo saltem testes simul cum parochio intersint matrimonio, quia Concilium Trident. copulativè exigit præsentiam parochi, ac testium, non tamen requiruntur testes omni exceptione majores, sed sufficienter qualescunque, modò usu rationis præditi advertant, quid agatur; unde etiam impuberes, feminae, parentes, consanguinei, domestici, servi, Religiosi, excommunicati, infames, imò etiam infideles assistere matrimonio, ut testes, possunt, *Sanch. l. 3. dis. 41. n. 5.* Ratio est, quia decretum Concilij Tridentini quippe correctorium Juris antiqui, extendendum non est, præsertim cum sic ritans matrimonium, cujus causa est favorabilis, *c. Ull. de sent. & re judic.* Sicut etiam in favorem dei ejusmodi testes admittuntur, *c. In fidei. 5. de heret. in 6.* Deinde quia testes, etsi alioquin inhabiles, validè tamen admittuntur ex communi contrahentium consensu. Imò etiam in alijs causis, & actibus judicialibus, validum est eorum testimonium, si Judice, vel parte adversa non repellantur, ut colligitur ex *c. 1. de except. in 6.* Denique defectus aliorum testium supplet auctoritas Parochi, *Arg. a Cumesse. 10. de Testam.* Ubi requiritur, ut præter Presbyterum, tres, vel duo testes legitimi, ac idonei adhibeantur in testamento: ergo cum in matrimonio contrahendo tantum requiratur præsentia parochi, & duorum, vel trium testium, & nulla alia in illis exprimat qualitas, signum est nullam aliam requiri, nisi quæ jure naturæ est necessaria ad ferendum testimonium, nempe ut usum rationis habeant, *Sanch. c. l. n. 5.* Præsentia verò, & auctoritas Parochi supplet defectum aliorum testium, si habeat librum, in quo conjugum, & testium nomina, diemque, & locum contracti matrimonij describat, prout præcipitur in Decreto Concilij Tridentini *cit. c. 1. de reform. matrim. sess. 24.* Sed & tunc testes alijs inhabiles sufficiunt ad plenam fidem faciendam.

faciendam, si postea lis oriatur in iudicio, an matrimonium sit validum, *Sanch. cit. disp. 41. n. 6. Laym. cit. c. 4. n. 6. in fine.*

§. IV.

An, & qua ratione denuntiationes publica precedere debeant, ante matrimonium?

XXV. De his agitur in c. Cum inhibito. 3. & ult. h. t. in princ. Quod est desumptum ex Concilio generali lateranensi sub Innocentio III. ubi prohibetur matrimonium contrahi, intra quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum, juxta c. Non debet. 8. de consanguin. & affin. Licet olim fuerit prohibitum usque ad septimum gradum inclusivè, de quo infra cit. tit. 2. Inhibentur matrimonia clandestina, & prohibetur etiam, ne quis Sacerdos talibus interesse presumat. 3. generaliter statuitur, ut cum matrimonia fuerint contrahenda in Ecclesijs per Presbyteros, publicè proponantur Edicta, competentì termino præfinito, intra quem qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat: & ipsi Presbyteri etiam investigent, utrum aliquod impedimentum obstat. 4. Si autem tem aliquid rationabile objectum fuerit contra matrimonium contrahendum, contractus interdicatur, donec quid fieri debeat, manifestè constiterit. Reliqua ad hoc cap. pertinentia infra explicabimus.

XXVI. Notandum 1. Denuntiationes, seu proclamationes sunt monitiones quædam, quæ præmittuntur matrimonio contrahendo, ut si quis impedimentum Canonicum novit inter sponso, intra terminum competentem assignatum, illud aperiat: quamvis etiam ipse parochus debeat detali impedimento inquirere, & indagare. Quod si probabilis conjectura asseratur de impedimento, interdici debet matrimonium, donec de eo cognoscatur, quia ad impediendum matrimonium non requiritur plena probatio, sed sufficit verisimilis conjectura, seu præsumptio, quia agitur de peccato vitando, si contraheretur matrimonium in casu prohibito, quamvis per solam conjecturam jam contractum non dissolveretur, *Hofsiens. hic V. Conjectura.*

Notandum 2. Jure antiquo, non erat præscriptum, quoties fieri debeat talis denuntiatio, ut patet ex hoc cap. Unde satis tunc fuit una denuntiatio, modò ea publicè in Ecclesijs per Presbyteros fieret, Tanner. cit. disp. 8. q. 3. dub. 6. n. 125. Quid verò hodie circa hoc sit statutum, infra dicitur. Restant nunc quæstiones de denuntiationibus matrimonij, quas hic proponemus, & resolvemus.

XXVII. Quæritur 1. An denuntiationes sint de essentia matrimonij, vel saltem de præcepto? Resp. Denuntiationes non sunt de essentia matrimonij, adeoque hoc validum est, etiam si nullæ denuntiationes præmittantur, vel fiant: peccant tamen lethaler, tam parochus assistens matrimonio, quam ipsi contrahentes, si ea non sint factæ, *Sanch. l. 3. de matrim. disp. 5. n. 3.* Prior pars probatur, quia Concilium Trident. cit. c. 1. de reform. matr. sess. 24. agens

Tomus IV.

de denuntiationibus utitur solum verbis præceptivis, nec irritat matrimonium aliter factum, & infra, ubi præscribit condiciones essentialiter requisitas ad matrimonium, solius præsentia parochi, ac testium meminit. Posterior pars probatur, quia materia præcepti gravis est, sicut & finis, cum hæ denuntiationes præmittantur, ut resciri possit, an nullum inter sponso impedimentum subsit, propter quod matrimonium non subsisteret: nec refert, quamvis subinde constet nullum subesse impedimentum, quia lex non desinit obligare, etiam si ejus ratio in particulari hic & nunc cesset, *Coning. dis. 27. de Sacram. dub. 5. n. 51.* Quamvis non esset peccatum grave, si aliqua denuntiatio omitteretur, quando moraliter certum est, nullum subesse impedimentum, *Sanch. c. l. n. 7. & Coning. c. l.*

XXVIII. Quæritur 2. Ubi quando, & quomodo fieri debeant denuntiationes? Resp. 1. Si sponsi ad diversas parochias spectent, denuntiationes in utriusque contrahentis parochia faciendæ sunt, quia Concilium dicit, à proprio contrahentium Parocho faciendas esse, vel de licentia ipsius ab alio, neque in vicinia sponsi possunt sciri impedimenta sponsæ, nec vice versa, *Sanch. disp. 6. n. 2. & 5.* Quamvis contraria consuetudo damnari non debeat, quæ in quibusdam locis denuntiationes ita tantum fiunt in parochia unius sponsi, in quo celebrandæ sunt nuptiæ, *Laym. cit. c. 4. num. 10.* 2. Denuntiationes, secundum Concilium Trident. debent fieri continuis tribus diebus festivis, inter quos scilicet non mediant alia festa, etsi intercedere possint, ac debeant aliquot dies profecti, quod obtineatur finis Concilij Tridentini, qui est, ne sibi immediate succedant hæ denuntiationes, ita ut tempus non superpetat ad deferenda impedimenta; & ne tandem etiam differantur, & interrumpantur, ac à se invicem distent, ut parochiani illorum obliviscantur, & nuptiæ nimis diu cogantur differri, *Sanch. c. l. num. 8.* 3. Debent fieri in Ecclesia inter Missarum solemnias juxta Trident. nihil tamen refert, etsi extra Ecclesiam, & die non festo, in quo tamen frequens sit populi concursus, hæ denuntiationes fiant, ut in prædicationibus, quia Concilium, dum præcipit eas fieri in Ecclesia, & diebus festivis, inter Missarum solemnias, solum spectare videtur frequentiam populi, ut scilicet ad multorum notitiam nuptiæ celebrandæ perveniant, quod facilius impedimenta detegantur, *Sanch. c. l. n. 9.* In qua re tamen observari potest ejusque Ecclesiæ consuetudo, *Laym. c. l. n. 10. in fine.*

XXIX. Quæritur 3. Quis possit dispensare, ut denuntiationes matrimonij omittantur, & ob quas causas? Resp. Episcopus, seu Ordinarius, ex justa causa, dispensare, & remittere potest denuntiationes, ut expressè habetur in cit. c. 1. sess. 24. de reform. matr. Etsi jure antiquo Episcopus in denuntiationibus dispensare non poterat, quia erant præcepta in Concilio generali Lateranensi, in cuius lege Episcopus regulariter dispensare non potest, *Sanch. l. 3. disp. 7. n. 1.* Nomine autem Ordinarij hic venit etiam Vicarius generalis Episcopi, ita ut possit dispensare in denuntiationibus, etiam absque speciali delegatione Episcopi, cit. c. 1. *Sanch. c. l. n. 10.* Quamvis autem Concilium unam solam causam dispensandi recenset, nempe quando probabilis est suspicio,

matri-

matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus, vel tribus testibus præsentibus, matrimonium celebretur: poterit tamen Ordinarius dispensare ex quavis alia causa, quæ juxta prudentium arbitrium, iusta videbitur, cum Concilium rem totam illius prudentiæ, ac iudicio reliquerit. Tales autem causæ sunt sequentes. Veluti 1. Si denuntiationes fieri nequeant, quia contrahentes pudore suffunderentur, denuntiationibus factis, ob nimiam disparitatem, ut si valde senex ducat iuvenulam, vel prænobilis ignobilem, aut valde dives pauperem, vel è contra. 2. Si Magnates contrahant, quorum conjugia ignota esse non solent. 3. Si ex publicatione matrimonij probabilius timeatur scandalum publicum infamiæ, damnum corporis, vel animi, ut si viventes in concubinato habeantur publicè conjuges, vel in articulo mortis constitutus ad legitimandam prolem velit ducere concubinam. 4. Quando matrimonium semel solemniter contractum postea reperitur nullum ob occultum impedimentum, ut omnes docent. 5. Quando instat tempus Adventus, vel Quadragesimæ, quo prohibetur nuptiæ benedici, & simul periculum esset dissolutionis sponsalium aut fornicationis, si nuptiæ diutius differrentur, *Sanch. l. 3. dis. 9. n. 3. & pluribus seqq. Tanner. cit. dis. 8. q. 3. dub. 6. n. 129. & alij.* In his, & similibus casibus, si Ordinarius Diocæsanus rogatus injustè neget dispensationem, vel procul absit, & periculum sit in mora, poterunt nuptiæ celebrari, omisiss denuntiationibus, *Sanch. cit. l. 3. dis. 10. n. 27. & 29.* Porro quamvis Parocho non competat potestas dispensandi in denuntiationibus, nisi ex concessione Episcopi, ut ex communi docet *Sanch. cit. dis. 7. n. 17.* Poterit tamen in casu necessitatis per episcopiam interpretari, ac declarare, legem illam hinc, & nunc non obligare, ut si in articulo mortis, concubinarius velit contrahere matrimonium cum concubina, *Tanner. cit. dub. 6. n. 132.*

XXX. Prædictis addendum 1. Si ob causam, vel per dispensationem Episcopi denuntiationes sint prætermisæ ante nuptias, non tamen omnino remissæ, tunc post nuptias, ante consummationem matrimonij, faciendæ sunt, ut si fortè impedimentum dirimens subsit, illud facilius detegatur: nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes omnino remittantur, ut habetur in Concilio Trident. cit. c. 1. alioquin conjuges saltem primâ vice consummantes, peccabunt lethali, ut docet ex veriore sententia *Sanch. cit. l. 3. dis. 11. n. 3.* Ratio est, quia hi contrahentes tenebantur præmittere denuntiationes, ante contractum matrimonium, sed si tunc omisissæ sunt, præmittere, ante illius consummationem, ne fortè copula subsequens sit fornicaria: ergo sicut non præmittere denuntiationes, ante matrimonium, absque iusta dispensatione, est peccatum lethale, etiam si contrahentes adhibeant diligentiam, an adsit impedimentum aliquod dirimens: ita etiam erit mortale non præmittere denuntiationes, ante consummationem matrimonij, eadem adhibitâ diligentia, cum idem præceptum violetur. Idque procedit, non solum si primâ vice consummatur matrimonium, ante denuntiationes; sed etiam si postea sæpius, quia eadem est ratio, imminet enim idem

fornicationis periculum, cum nondum adhibita sit diligentia ab Ecclesia præscripta, ut impedimenta, quæ fortè latent, detegantur, *Sanch. cit. dis. 11. n. 5.*

XXXI. Addendum 2. Post factas denuntiationes, is, qui scit impedimentum etiam occultum, tenetur illud deferre, & revelare, nisi vel nihil se futurum, vel bonâ fide contrahentibus obscurum, aut scandalum secuturum existimet; parochus autem informatus de impedimento, debet quidem matrimonium interdicere, non tamen de impedimento potest cognoscere, sed ejus cognitio pertinet ad Ordinarium, *juxta c. ult. h. t. & Concil. Trident. cit. c. 1. Tanner. cit. dub. 6. n. 133.* Debet autem prius Conjuges secretò moneri, præsertim si impedimentum ortum habeat ex peccato occulto, ut propter tale impedimentum desistant à matrimonio contrahendo: & si non acquiescant, parochus, & per hunc, si opus sit, Ordinario impedimentum denuntiandum est, qui de eo cognoscet, *Sanch. cit. l. 3. dis. 13. n. 2. & 3. Tanner. cit. dis. 8. q. 3. dub. 6. n. 133.* Apud quos plura de denuntiationibus videri possunt. De his & matrimonijs clandestinis fusiè agit *Barb. de Offic. Episcop. alleg. 32.* An verò etiam necessariò præmittenda sit benedictio Conjugum, ante matrimonium, dicitur infra *Tit. ult. h. t. libro.*

§. VI.

De probatione matrimonii clandestini, & eius publicatione.

XXXII. De priore agitur in c. *Si quis 1. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Arelatensi, ubi dicitur, quòd alleganti matrimonium clandestinum incumbat onus probandi. Verba autem textus huius sunt: si quis clam desponsaverit aliquam, & mulier, vel vir neget huiusmodi desponsationem, viro incumbit probatio. Ratio est, quia facta non præsumuntur regulariter, nisi probentur, c. *Quoniam 11. in fine de probation. ideo, dicenti, seu asserenti incumbit probatio, l. 2. ff. eod.* Videtur autem in hoc c. dici, quòd, si vir neget desponsationem, sit mulier, semper viro incumbat probatio, quia vir est Caput mulieris, *Gl. hinc V. Viro.* Sed hoc non est verum, *juxta cit. l. 2. ff. probat.* Verus itaque sensus est huius cap. si mulier negat desponsationem esse factam, vir verò affirmat, tunc viro incumbit probatio: si verò vir negat, & mulier è converso affirmat, hoc casu, mulieri probatio incumbit, quod quidem non est expressum in textu, sed subintelligendum, quia idem iudicium est quoad hoc de muliere, quod de viro, *Gl. hinc V. Viro incumbit, in fine, ubi addit, hoc verum est, & sic servatur, Abb. ibid. in casu, & alij DD. communiter.*

Verum hodie inutilis est hæc controversia, quia cum ex decreto Concilij Trident. in cit. c. 1. de *form. matr.* matrimonia clandestina sint irrita, si quis dicit matrimonium clandestinum esse contractum, non debet compelli ad id probandum, quod probatum non relevat, *l. Ad probationem 21. C. de probat.* quia ideo in hoc c. admittitur probatio matrimonii clandestini, quia hoc olim erat validum, cum ante

nunc invalidum sit, inanis, & frustratoria esset talis probatio, *Fagn. in cit. c. 1. n. 6. h. t.*

XXXIII. De posteriore, scilicet de publicatione matrimonii clandestini, agitur in *c. Quod nobis. 2. h. t.* ubi Papa Alexander III. rescribit: Si matrimonium ita occultè contrahantur, ut legitima probatio non appareat, sive haberi nequeat, contrahentes ab Ecclesia non sunt compellendi, ut simul maneat: Si tamen contrahentes ea velint publicè recipi, recipienda sunt, & comprobanda ab Ecclesia, tanquam à principio in conspectu Ecclesiæ essent contracta: nisi rationabilis causa (puta justum impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, vel aliud simile, *Gl. hic v. Rationabilis*) obstat. Ratio prioris partis est, quia Ecclesia, sive Ecclesiasticus Judex non judicat de occultis, quæ probari non possunt, *c. Erubescant. 11. dist. 32. Gl. hic v. Compellendi*, quin potius clam contrahentes ab invicem sunt separandi per Ecclesiam, eò quod Canones præsumant, nullum inter eos esse contractum legitimum matrimonium, sed potius adulterium, stuprum, vel fornicatio, juxta *c. 1. caus. 30. q. 5.* Ratio posterioris partis, quod videlicet matrimonium clam contractum, si à contrahentibus postea publicè recipiatur, & approbetur ab Ecclesia, est, quia tunc constat Ecclesiæ inter eos matrimonium contractum, idèque recipit, & approbat Ecclesia tale matrimonium, tanquam legitime probatum per confessionem partium contrahentium, *Canis. in cit. c. 2. n. 2. h. t.*

XXXIV. Pro majore declaratione hujus c. notandum 1. Matrimonium duobus modis potest dici clandestinum, ut notat *Alexand. de Nevo hic n. 2.* Primò, quando ita est occultum, ut nullo modo probari possit. Secundò, quando est quidem occultum, ita tamen ut probari possit per testes, & hoc modo dicitur clandestinum, id est, non publicum, licet probari possit per testes, quia tot fuerunt præsentés, quot sufficiunt ad probationem.

Notandum 2. Clam contrahentes matrimonium non sunt cogendi, ut simul cohabitent, & se tanquam conjuges tractent, si alter, vel uterque matrimonium neget, & alia probatio haberi non possit, *Gl. hic v. Compellendi*.

Notandum 3. Si contrahentes velint publicare matrimonium clam contractum, standum est simpliciter assertioni utriusque conjugis super matrimonio clam contracto, perinde ac si in facie Ecclesiæ contractum fuisset, adeò ut proles ante publicationem suscepta, pro legitima habenda sit, *Abb. hic not. 2. c. Alex. de Nevo n. 4. juxta c. Quod nobis. 9. infra. Qui filii sint legitimi*, de quod. Excipi debet, nisi agatur de præjudicio alterius matrimonii publicè contracti, quia tunc non est credendum simplici assertioni contrahentium, nisi matrimonium clandestinum aliunde probetur, *Fagn. in cit. c. 2. n. 5. 6. c. 7. h. t.*

Notandum 4. Publicatio matrimonii clandestini hunc effectum tribuit matrimonio, ac si ab initio in facie Ecclesiæ contractum fuisset, ut patet ex fine hujus cap. *Alex. de Nevo hic n. 7.* Quamvis autem spectato Jure antiquo, matrimonia clandestina sint valida, non tantum quoad DEVM, sed etiam quoad Ecclesiam, si de illis constet per confessionem

Tomus IV.

utriusque Conjugis, vel per alias legitimas probationes: hoc autem non procedit post Concil. Trident. secundum quod est invalidum, ut ex dictis patet, *Fagn. hic n. 21. c. 22.*

XXXV. Notandum 5. Illi, qui prius matrimonium clam contraxerunt, & postea cum alio, vel alia palam, sive publicè ineunt, non sunt cogendi ad prius matrimonium, sed posterius observandum, non quòd per posterius matrimonium, quod reipsa nullum est, prius fuerit dissolutum, quippe quod est validum: sed quia de priore matrimonio quippe clam inito non constat Ecclesiæ, propter defectum probationis, posterius verò est legitime probatum, & ideo, de qua re cognovit Judex, de ea quoque pronunciare debet, *L. De qua re. 74. ff. de Judic.* Unde etsi Judex per sententiam excommunicationis velit talem cogere ad observandum posterius matrimonium invalidum, non debet ei contra conscientiam suam parere, sed potius humiliter excommunicationem sustinere, juxta *c. Inquisitioni 44. de sent. excomm.* & licet talis excommunicatus sit in foro externo, non tamen in foro interno, & coram DEO, *Canis. in cit. c. 2. n. 2. h. t.*

§. VII.

De penis matrimonii clandestini, & clam contrahentium, vel ei assistentium.

XXXVI. Queritur 1. Quæ sint pænæ ipsius matrimonii clandestini? Resp. duæ præcipuæ. Prima est, quamvis aliàs filii ex matrimonio invalido geniti, quando uterque parens, vel saltem alter bonâ fide contraxit, ignorans impedimentum, sint legitimi, *c. Ex tenore. 14. Qui filii sint legitimi*; attamen si matrimonium illud nullum fuit clandestinum, quia ommissis denunciationibus inicum fuit, tunc filii ex eo geniti erunt illegitimi, non obstante bonâ fide parentum, ignorantium impedimentum, prout statuitur in *c. Cum inhibito. 3. c. ult. §. Siquis verò. h. t.* ubi dicitur: Siquis hujusmodi clandestina (scilicet non præmissa denunciatione, publicè factâ, *Gl. hic*) vel aliter interdicta conjugia inire præsumperit, in gradu prohibito, etiam ignoranter, proles sic suscepta prorsus illegitima censetur, nihil ei suffragante parentum ignorantia, cum illi taliter contrahendo, non expectes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantia videantur. Idemque est, si ambo parentes concilij impedimenti legitimi, in facie Ecclesiæ contra interdictum contrahere præsumant, erit enim similiter proles illegitima. Cujus ratio assignatur in textu; ideo enim geniti ex matrimonio putativo sunt legitimi, quia saltem alter parens fuit in probabili ignorantia impedimenti, ut tradunt communiter DD. in *cit. c. Ex tenore*. quæ ratio cessat, quando clam contrahitur matrimonium, ommissis denunciationibus, non enim est probabilis ignorantia, si omittantur ea, quæ requiruntur ad inquirendam veritatem, *Sanch. l. 3. de matr. dist. 42. n. 1.* Item ignorantia non excusat eum, qui non adhibuit debitam diligentiam, inquirendo id, quod inquirere tenebatur, talis enim ignorantia

rantia est indirectè voluntaria, ut colligitur ex *cir. §. Siquis* verò, ibi: *Cum illi taliter contrahendo, affectatores ignorantia videantur, h. t.* quasi dicat, ignorantiam fuisse affectatam, & indirectè voluntariam, quia debita diligentia ad inquirendum impedimentum non est adhibita, *Sanch. cit. loc.*

Similiter si ambo parentes sciant impedimentum matrimonii, licet contrahant in facie Ecclesiæ, filii ex iis geniti sunt illegitimi, *Gl. hic V. Si ambo*, quia cum isti sciant, se non posse legitime contrahere, & tamen contrahant, sunt in mala fide, quia censentur publice contrahere ad decipiendam Ecclesiæ, ideo in odium ipsorum talis proles censetur illegitima, sicut si publice contractum matrimonium non esset, *Vivian. in Ration. Iur. Pontif. hic.*

XXXVII. Ubi præterea notandum, prædicta pœna matrimonii clandestini, ut proles sit illegitima, habet locum, non tantum, si matrimonium nullum sit, ob impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, sed etiam si ob aliud quodcunque impedimentum tale matrimonium sit irritum, quia in *cir. §. Siquis* verò, mentio fit de impedimento gradus prohibiti, solum exempli causâ; ratio verò ibi expressa, quod parentes affectatores ignorantia videantur, cum debitam diligentiam non adhibuerint ad inquirendum impedimentum, militat in quovis alio impedimento, *Sanch. cit. dif. 42. n. 4.* quod tamen limitandum est, ut locum habeat etiam in aliis impedimentis, saltem iis, quæ per denunciations, suapte naturâ, detegi, seu cognosci possunt: secus esse videtur de aliis, ut si v. g. matrimonium clandestinum irritum sit, propter occultum defectum consensûs interni alterius contrahentis: tunc enim proles suscepta ex matrimonio clandestino putativo erit legitima, si alteruter conjux in bona fide fuit, quia tunc cessat omnino ratio *cir. §. Siquis* verò, cum hi contrahentes non possint dici affectasse ignorantiam impedimenti, quia omni diligentia adhibita, id scire non poterant, ut probabiliter docet *Sanch. cit. dif. 42. n. 5.* Sed contrarium tenet *Coning dif. 27. dub. 9. n. 77.* quia c. 2. *et c. pen. Qui filii sint legit.* privilegium legitimisationis expresse concedit illis solis, qui in facie Ecclesiæ matrimonium contraxerunt, non item illis, qui clandestinè.

XXXVIII. Similiter non consentiunt DD. utrum matrimonium, quod coram Parocho, & testibus, non præmissis denunciationibus, initum fuit, censeri debeat clandestinè, & non in facie Ecclesiæ celebratum? *Sanch. l. 3. dif. 1. n. 7.* asserit esse clandestinum, quoad pœnas incurrendas, ut colligitur ex *cir. c. ult. §. Siquis* verò, *h. t.* ubi illud matrimonium appellatur clandestinum, cui denunciations non sunt præmissæ: à Jure autem veteri non est recedendum, nisi expresse per novum corrigatur. Sed neque hoc certum est, quod si matrimonium, temerè omisiss denunciationibus, initum, postea publicetur, & ab Ecclesiâ approbetur, proles ex eo nata sit legitima, ut docet *Sanch. l. 3. dif. 43. n. 4. Arg. c. Quod nobis, 9. Qui filii sint legitimi, c. 2. h. t.* Verum in his Canonibus non agitur de matrimonio invalidè contracto, ob impedimentum dirimens. At verò in *c. ult. §. Siquis* verò, *h. t.* generaliter deciditur, & absque ulla exceptione, tales filios illegitimos esse, cum tamen illud cap. sit posterius conditum,

Coning cit. dif. 27. dub. 9. n. 79. Laym. l. 5. tract. 10. p. 2. c. 4. n. 16. Sed de hoc plura infra Tit. 17. ubi ex instituto de hoc agitur.

XXXIX. Altera pœna matrimonii clandestini est, si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat, prout decrevit Concil. Trident. *Sess. 24. c. 5. de reform. matr.* ubi etiam ratio redditur: non enim dignus est, in Ecclesiâ benignitatem experiatur facile, cujus salubria præcepta temerè contempsit. Id verò intelligendum est, non solum quando consanguinei, vel affines scienter contrahunt matrimonium in gradu prohibito, sed etiam extendi debet ad quolibet alia impedimenta dirimentia, saltem ea, quæ per promulgationem matrimonii detegi possunt, quia quamvis hæc sit pœna, est tamen statutum in maximum animarum favorem, nempe ad vitanda matrimonia clandestina irrita, quæ passim spe dispensationis impetrandæ contrahantur, ideoque non restringenda, sed extendenda est, & quia eadem ratio supra allata militat in omni impedimento dirimente, *Sanch. l. 3. dif. 42. n. 7.*

XI. Queritur 2. Quæ sint pœnæ contrahentium matrimonium clandestinum, & testium ei assistentium? Resp. Prima est, clandestinè contrahentes, sine Parocho, & testibus, redduntur inhabiles, non absolute ad matrimonium ineundum, sed ad sic contrahendum, id est, clandestinè, *Concil. Trident. c. 1. de reform. matr. Sess. 24. Sanch. l. 3. dif. 42. n. 2.* Secunda pœna est arbitraria, sunt enim graviter puniendi, arbitrio Episcopi, sicut præcipit Concil. Trident. *cir. c. 1. Sanch. c. l. n. 6.* Hæc autem pœna arbitraria non est imponenda contrahentibus omisiss denunciationibus, sed tantum quando contrahitur matrimonium, sine Parocho, & absque debito testium numero, *Sanch. c. l. n. 8.* Testes verò assistentes matrimonio ab Ecclesiâ interdicto, et in obprobrium præstando, cum peccent, condignè poenâ puniendi sunt, eaque arbitrariâ, pro culpæ qualitate, *Sanch. c. l. n. 8.*

XII. Queritur 3. Quæ sint pœnæ Parochi vel alterius Sacerdotis assistentis matrimonio clandestino? De his agitur in *c. Cum inhibito, 3. et c. fin. h. t.* ubi ita statuitur: Si Parochus tales conjunctiones (seu matrimonia clandestina) prohibere noluerit, vel quicunque alius Sacerdos, etiam regularis, illis interesse præsumpserit, per triennium ab officio suspendatur: gravius puniendus, si culpæ qualitas postulaverit. Iis verò, qui taliter præsumpserint copulari, etiam in gradu concessio, condigna poenitentia injungatur. Siquis autem ad impediendum legitimum matrimonium impedimentum malitiosè objecerit, Canonice ultionem non effugiet.

XIII. Pro declaratione hujus §. notandum hæc suspensio triennis ab officio non est ipso jure lata, sed ferenda per Judicem, ut constat ex verbis: *suspendatur*, quod actum, seu ministerium Judicis in futurum exigit, *Saxedo in pract. Canon. §. 3. suspenditur. lit. B. Sanch. l. 3. dif. 48. n. 2.*

Notandum 2. Præterea Concil. Trident. *c. 1. S. Nuper. Sess. 24. de reform. matr.* statuit, ut Parochus, vel alius Sacerdos, qui cum minore testium numero

numero, quàm ibi ftatuto; & teftes, qui fine Parocho, vel alio Sacerdote, de Ordinarii, feu Parochi licentia, his claudeflinis matrimonii interfuerint, nec non ipfi contrahentes, viter pro arbitrio Ordinarii puniantur. Sic jam quaeritur, an per hoc Decretum Concilii Tridentini fublata fit, & reuocata fufpenfio illa triennalis? Negant plures apud Sanch. cit. diff. 48. n. 3. quia Tridentinum non derogat Juri antiquo, imò ait, fe inhære veftigiis Concilii Lateranenſis in cit. c. ult. h. t. in §. fin. ibid. ultra fufpenſionem triennalem decernit Parochum grauius puniendum, ſi culpæ qualitas poſtulauerit. Sed contrarium tenet Sanch. ibid. n. 4. ubi ait, ceſſare hodie fufpenſionem triennalem per pœnam arbitriam impoſitam à Tridentino, quia quando minor pœna imponitur novâ lege, ob idem delictum, pro quo grauior imponebatur lege antiquâ, tunc ceſſat pœna legis antiquæ; quod tamen nondum eſt ſufficienter probatum. Limitat tamen id Sanch. c. l. n. 5. ubi ait, ſi proprius Parochus, vel alius Sacerdos regularis, aut ſæcularis, de ejus licentia, matrimonio valido, claudeflino tamen, ob denunciationes omiſſas, interſit, tunc habere adhuc locum pœnam fufpenſionis triennalis, quia Trident. Concilium de hoc nullam decrevit pœnam. Idemque ſtatutum eſt in cit. §. fin. de Parocho, qui ſciens hujusmodi matrimonium claudeflinum impedire neglexerit. Aliud eſt, ſi alienus Parochus, vel quicumque alius Sacerdos, regularis, aut ſæcularis, ſine proprii Parochi licentia interſit tali matrimonio, cum enim tale matrimonium nunc ſit invalidum, ideo pœna olim impoſita tali matrimonio, quod erat tunc validum, non incurruntur, Sanch. cit. diff. 48. n. 6.

XLIII. Notandum 3. Sufpenſus ab officio, hoc eſt, ab exercitio, & officio Ordinis Clericalis, quia interfuit matrimonio claudeflino, non eſt ſufpenſus à beneficio, hoc eſt, à perceptione fructuum beneficii, quia in cit. §. fin. ſolum exprimitur, ſufpen-

dendum eſſe ab officio, hæ autem ſufpenſiones ſunt diſtinctæ, Sanch. l. 3. diff. 5. n. 14. ubi tamen addit, poſſe Judicem talem ſuſpendere etiam à beneficio, ſi culpæ gravitas id exigeret, ut habetur etiam in cit. §. fin.

Notandum 4. Contrahentibus matrimonium, etſi in gradu alijs permiſſo, ac licito, omiſſis tamen denunciationibus, prout præcipitur in cit. c. ult. h. t. imponenda eſt pœnitentia, cit. §. fin. verſe. Sed his. Ratio eſt, quia quamvis hoc caſu nullum addit impedimentum, ob quod tales conjungi prohibeantur, contrahunt tamen contra interdictum Eccleſiæ, & ideo puniendi ſunt, quia Eccleſiæ præceptum contemplerunt contrahendo, omiſſis denunciationibus, Gl. hic V. Pœnitentia.

Notandum 5. Siquis impedimentum per calumniam, ſeu malitiam denunciet, ſive obijciat, ad impediendum legitimum matrimonium, is Canonice puniri debet, pro arbitrio Judicis, cum talis pœna Jure non ſit expreſſa. Ipſe tamen calumnioſe denunciatus ab officio, & beneficio eſt ſuſpendendus, donec ſe purgaverit, c. 2. de calumniator. Gl. fin. hic.

XLIV. Poſtremò illud hoc loco addendum, Episcopum non poſſe Parochum ſuſpenſum per triennium, quia interfuit matrimonio claudeflino, abſolvere, tum quia licet juxta communem opinionem, ſuſpenſus à Jure, cum hoc ſibi non reſervat abſolutionem, poſſit ab Epifcopo abſolvi: id tamen procedit ſolum, quando quis à Jure ſuſpenditur tantum indefinite, nullo designato certo termino; uti hic contingit, ubi ſuſpenſio fit per triennium, tunc enim cum Jure definitum ſit tempus, Epifcopus quippe inferior non poteſt talem ſuſpenſionem relaxare. Tum quia Conſtitutio cit. c. ult. §. fin. h. t. eſt deſumpta ex Concilio Generali Lateranenſi, in quo Epifcopus, quippe inferior, diſpenſare non poteſt, Sanch. l. 3. diff. 5. n. 2.

T I T V L V S IV.

DE SPONSA DUORUM.

Quia interdum ſponſalia, ſive de præſenti, ſive de futuro, unus vir ſucceſſivè cum duabus mulieribus contrahit, vel è contra, una mulier cum duobus viris, idèoque dubitatur, quænam præferri, vel prævalere debeant, de hoc agitur in hoc Titulo.

§. I.

Si aliqui bina ſponſalia cum diverſis contraxerunt, quænam ſint ſervanda?

I.

Resp. Is, qui ſucceſſivè contraxit ſponſalia per verba de præſenti, ſive matrimonium cum duabus, debet adhærere primæ; ſi verò prius contraxit ſponſalia de futuro cum una, & poſtea per verba de præſenti cum altera, debet adhærere ſecundæ,

prout ſumitur ex c. Duobus. r. h. t. ubi dicitur: Si quis dedit alicui mulieri fidem pactionis, non debet aliam ducere: ſi tamen aliam duxit, debet pœnitentiam agere de fide non ſervata, manere tamen cum illa, quam duxit (quia matrimonium tenet) non enim reſcindi debet tantum Sacramentum. Si autem fecerit fidem conſenſus, non licet ei aliam ducere, quòd ſi duxerit, dimittat illam, & adhærebit priori. Eſt autem fides pactionis, quando aliquis dat mulieri fidem, ſeu promittit, quòd eam ducet uxorem, ſi permiferit iplum rem ſecum habere, vel etiam pro conſenſu. Fides autem conſenſus eſt, quando etſi non ſtringit matrimonium (mulieris, ipſam ſubarrhando, Hoſienſ. hic)